

روابط دختر و پسر

پاسخ به پرسشهای یک جامعه شناس

محسن کدیور

۲ بهمن ۱۳۹۸

سرور گرامی جناب آقای دکتر محسن کدیور

سلام و عرض ادب!

ضمن آرزوی سلامتی و شادی برای شما و توفیق روزافزون در مسیر روشن‌گری، تقاضا دارم به پرسش‌های زیر در باب رابطه‌ی نوجوانان دختر و پسر با یک‌دیگر پاسخ بدهید و نظر فقه شیعی را از دیدگاه خود در باب چنین مسأله‌ای روشن نمایید! بنده حدود یک دهه است که در حوزه‌ی جامعه‌شناسی خانواده کار می‌کنم و یکی از مهم‌ترین پرسش‌هایی که مخاطبان محترم از بنده می‌پرسند، مربوط به نیاز جنسی نوجوانان است. با توجه به شرایط اجتماعی و فرهنگی‌ای که در آن زیست می‌کنیم، پیش‌نهاد بنده به مخاطبان "دوستی هدایت‌شده"ی دختران و پسران نوجوان است. تقاضا دارم پرسش یک مخاطب و پاسخ بنده را به ایشان مطالعه فرمایید و مرقوم بفرمایید که:

(۱) در فقه شیعی آیا راه چاره‌ای برای این مسأله وجود دارد یا خیر؟

(۲) آیا چنین موضوعی در فقه شیعی یا حتّاً فقه اسلامی (به‌طور کلی) سوابقی دارد؟

(۳) نظر شما در باب گزینه‌ی "دوستی هدایت‌شده‌ی بین نوجوانان" چیست؟

(۴) آیا اصلاً لازم است نظر فقه در این‌گونه موارد (موارد نامربوط به فروع فروع) پرسیده شود؟

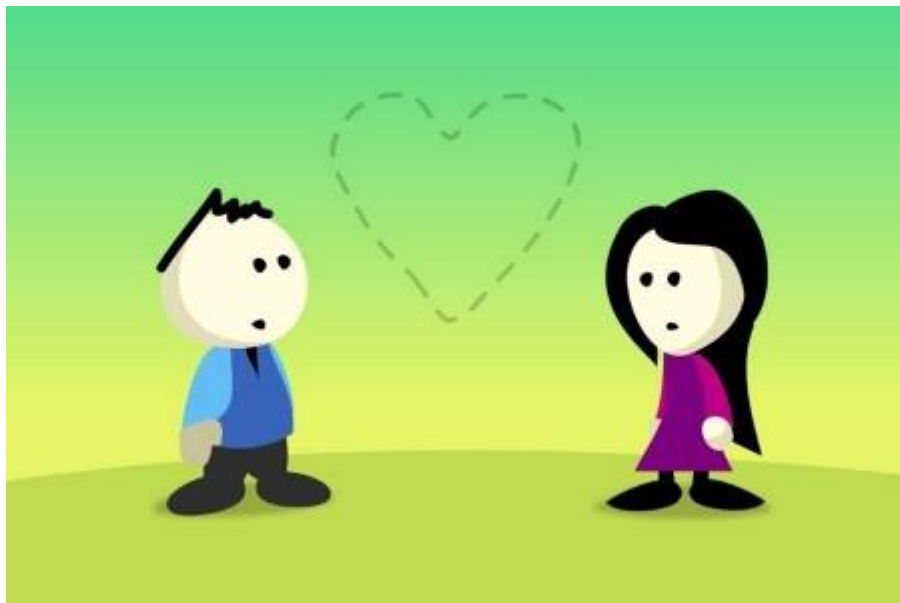
قاعدتاً حضرت عالی توجه دارید که صرف دعوت به تقوا و پاک‌دامنی نمی‌تواند راه‌گشای حل مسأله باشد و می‌بایست برای نیاز جنسی نوجوانان چاره‌ای عملی فراتر از توصیه‌های اخلاقی (که بعضاً منجر به سرکوب نیاز نوجوانان و تزریق احساس گناه در آنان می‌شود) اندیشید.

در ضمن، پیش از این از طریق دانش‌جویان‌ام چند باری زحمت داده‌ام و حضرت عالی با رویی گشاده به پرسش‌های آنان درباره‌ی شادی و نیز موسیقی پاسخ گفته‌اید. از شما به‌خاطر بزرگواری و عنایت‌تان صمیمانه قدردانی می‌کنم! با اجازه‌ی شما، پاسخ‌تان را به این پرسش‌ها (هر چه باشد) در کانال خود (زیر سقف آسمان) انتشار عمومی خواهم کرد تا به اطلاع تمامی مخاطبان برسد. موافقت یا مخالفت شما با پیش‌نهاد بنده می‌تواند راه‌گشای بحثی نوین و آموزنده برای همه‌ی ما باشد.

عزت، سلامت، و سعادت شما را از خدای بزرگ خواستارم!

حسن محدثی گیلوایی

۶ دی ۱۳۹۸

دوستی‌های هدایت شده: پاسخ به پرسشی درباره‌ی نیاز جنسی نوجوانان

پرسش:

"سلام، با عرض ادب و احترام، سؤالی از دکتر داشتم خواهش می‌کنم اگر امکان دارد ایشان به این سوال پاسخ بدهند. سؤال بنده به‌طور مشخص درباره‌ی چگونگی ارضای جنسی در نوجوانان و جوانان هست.

با توجه به رشد زندگی بشر در همه ابعاد می‌توان ادعا کرد نسل امروز حداقل از سن ۱۳ سالگی به بعد نیاز به ارضای جنسی پیدا می‌کند. می‌دانیم که ازدواج در این سن عقلانی نیست. بنده با جوانان زیادی در ارتباط هستم و آشکارا می‌بینم که از این مسأله رنج می‌کشند. حتی خیلی از این نوجوانان و جوانان سکس را تجربه کرده‌اند و می‌کنند. بعضی‌ها از این نوجوانان و جوانان که رگه‌های مذهبی دارند، میان احساس گناه و این نیاز مانده‌اند و نمی‌دانند که چه باید بکنند و آنان که فارغ هستند، محدودیتی برای خود قائل نیستند و هر دو گروه به‌نحوی آسیب می‌بینند. بنده مدت‌هاست به این نتیجه رسیده‌ام یکی از عوامل عدم توسعه در کشورهایی چون ایران، عدم صحیح ارضای [نیاز] جنسی اعضای آن جامعه است. اما به راستی این شیوه‌ی صحیح کدام است؟"

پاسخ محدثی:

مخاطب گرامی سلام! تاکنون با پرسشی چنین مهم و اساسی کمتر مواجه شده بودم. مطمئن نیستم که بتوانم پاسخی درخور بدهم، اما نظراً را تقدیم می‌کنم. در مورد نیاز جنسی-عاطفی نوجوانان چندگزینه می‌توان مطرح کرد:

(۱) آن‌ها را به تقوا و پاک‌دامنی دعوت کنیم: این گزینه‌ای است که در فرهنگ دینی رسمی مطرح می‌شود که همانا فرهنگ سرکوب و انقیاد و تزویر است و عملاً کاری جز پاک کردن صورت مسأله نمی‌کند.

۲) موضوع را کلاً مسکوت بگذاریم و هیچ نگوئیم تا ازدهای خفته بیدار نشود: این گزینه‌ای است که بسیاری از خانواده‌های ایرانی در پیش می‌گیرند. لاجرم نوجوانان به سوی آشکالی از پاسخ‌گویی انحرافی نظیر خودارضایی، پورنوگرافی، هم‌جنس‌گرایی، و دوست‌یابی خیابانی و از این قبیل کشیده می‌شوند.

۳) الگوی دوست‌پسریابی و دوست‌دختریابی آزاد را مورد تأیید قرار دهیم و فتوا به روابط آزاد بدهیم: این الگو با فرهنگ ایرانی-اسلامی چندان خوانایی ندارد و منجر به تضاد ارزشی شدید در بسیاری از خانواده‌ها می‌شود و گاه درگیری‌های خطرناکی بین والدین و فرزندان پدید می‌آورد. علاوه بر آن، برخی آسیب‌های جسمانی نیز ممکن است پدید بیاورد.

۴) دوستی‌های هدایت شده: الگوی پیش‌نهادی من برای حل این مسأله، دوستی هدایت شده است. مراد من از دوستی هدایت شده این است که خانواده‌های ایرانی به ضرورت ارتباط میان دختران و پسران نوجوان پی ببرند و این امر را به رسمیت بشناسند تا نوجوانان دردها و رنج‌ها و تنش‌های کم‌تری را در سال‌های آغازین بلوغ‌شان تجربه کنند. بر حسب این الگو، هر نوجوانی می‌بایست حق داشته باشد دوستی از جنس دیگر داشته باشد. به عبارت دیگر، هر دختر و پسر نوجوان رسماً یک یار در نوجوانی داشته باشد و دست‌کم از سیزده سالگی یا حتی چندسال قبل‌تر از آن یاری داشته باشد و با او دست‌کم تا هجده سالگی یا بیش‌تر دوستی کند. این ارتباط دوستانه و عاطفی می‌تواند افراد دو جنس را با هم آشنا کند و نیازهای عاطفی‌شان را کاهش دهد و نیاز جنسی را هم کم و بیش مهار کند و یا از شدت آن بکاهد. خانواده‌ها خودشان می‌توانند در پیوند با هم دوست نوجوانی را نشان کنند و دو نوجوان را با هم آشنا کنند و مقدمات دوستی‌شان را زیر نظر خودشان فراهم سازند و بر این دوستی نظارت کنند تا آسیب کم‌تری از این روابط پدید آید و به‌نحو کنترل شده و هدایت شده نوجوانان از دو جنس، کنار هم باشند و با هم رشد کنند و با مسائل هم آشنا گردند و به بلوغ ارتباطی و عاطفی و اجتماعی برسند. این راه حل، اگرچه ممکن است مشکل را به‌کلی حل نکند اما می‌تواند از شدت آن قدری بکاهد؛ ضمن این‌که در بسیاری از

کشورهای دیگر برای بسیاری از افراد، ارتباط جنسی از هجده سالگی به بعد رخ می‌دهد نه الزاماً در سیزده سالگی.

حسن محدثی گیلوایی

۴ دی ۱۳۹۸

جامعه‌شناس محترم خانواده جناب آقای دکتر حسن محدثی گیلوایی

سلام علیکم

سلامت و توفیق شما را در مباحث علمی و دینی از خدای بزرگ خواستارم. ضمن عذرخواهی از تاخیر، هرچند ایام اخیر پر از آشفتگی، ندانم کاری، سوء تدبیر و اخبار تاسف بار از ایران عزیز است، اما امیدوارم این روزهای تلخ

و تاریخ بگذرد و به زودی شاهد حاکمیت قانون، خردمندی، آزادی، دادگری و خصوصا جدایی نهاد دین از دولت در کشورمان باشیم.

از پرسشهای دقیق شما که یقینا از مباحث مبتلابه زمانه ماست سپاسگزارم. من نیز سالهاست با چنین پرسشهایی مواجه بوده ام و پاسخ به برخی از این پرسشها را [منتشر](#) کرده ام. در دوازده سال اخیر که به غربت غربیه پرتاب شده ام نیز از نزدیک تجربه غرب را در این امر زیرنظر دارم. در تدریس درس «اخلاق و حقوق اسلامی» برای دانشجویان دانشگاه دوک نیز همواره این موضوع جزء مباحث جذاب کلاس بوده که بیشترین مشارکت دانشجویان که غالبا غیرمسلمان و علی الاغلب آمریکایی هستند در بر داشته است.

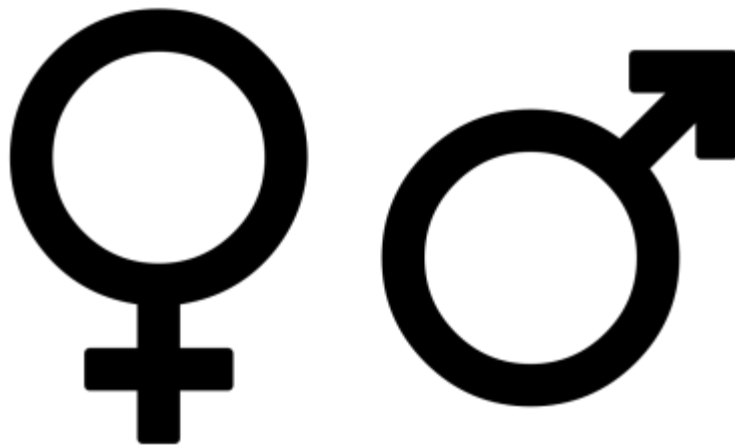
علاوه بر آن چندین سال است در کارگاههای پژوهشی بین المللی مساوات که مرکز آن در مالزی است و برای تساوی حقوق زنان در جهان اسلام مبارزه می کند فعال هستم. در حداقل چهار کارگاه پژوهشی اخیر مساوات ابعاد مختلف ازدواج محور گفتگو بوده است. من خود پدر چند فرزند - دختر و پسر - هستم و حساسیت مسئله را شخصا لمس می کنم. به چهار پرسش شما البته با ترتیبی دیگر بعد از مقدمه ای کوتاه پاسخ می دهم.

یکی از مسائل مستحدثه

بحث در ارضای غریزه جنسی در نوجوانان و جوانان مسلمان شیعه در دوران معاصر است. البته بین ایرانی و غیرایرانی در این امر تفاوتی نیست. مرادم از دوان معاصر حداقل چهل سال اخیر است. نوجوان را از حوالی سن بلوغ و ادراک جنسی و جوان را تا حوالی دهه چهارم زندگی در نظر گرفته ام. مقصود از شیعه منحصر در شیعه جعفری است و وارد مباحث شیعه زیدی و اسماعیلی نمی شوم. ارضای غریزه جنسی را به معنای گسترده آن همخواهی و مقدمات آن شامل هرگونه تماس فیزیکی و لمس و به اطلاق «خلوت کردن» در نظر می گیرم. در واقع در مورد اموری قرار است بحث کنیم که در تفکر سنتی اسلامی محدوده منحصر ازدواج بوده است و خارج از ازدواج مطلقا ممنوع و حرام تعریف شده است.

آیا در گذشته اصولاً موضوعی به نام روابط دختر و پسر وجود داشته است؟ تقریباً نه. چرا؟ زیرا سن ازدواج در دختران حوالی سن بلوغ بوده است. دختران مسلمان علی‌الغالب حداقل تا اوایل قرن چهاردهم هجری شمسی نوجوانی و جوانی را خارج از ازدواج تجربه نمی‌کردند. پسران هم در اوایل جوانی ازدواج می‌کردند. اما مطابق آخرین آمار رسمی میانگین سن دختران در زمان ازدواج در ایران بالای ۲۳ سال و پسران بالای ۲۷ سال است. بنابراین اگر سن بلوغ جسمی دختران را ۱۳ سال فرض کنیم (که در بسیاری مناطق ایران کمتر از این است) دختران حداقل ده سال قبل از ازدواج موضوع بحث ارضای غریزه جنسی هستند. در پسران - با فرض بلوغ جنسی ۱۵ سال - بیش از ۱۲ سال موضوع بحث غریزه جنسی قرار می‌گیرند. تعداد دختران و پسران مجردی که ازدواج هرگز برایشان فراهم نمی‌شود و تا آخر عمر مجرد باقی می‌مانند (حدود دو میلیون نفر در یک از دختران و پسران) اگر به آمار قبلی بیفزاییم به نتایج مهمی می‌رسیم.

نوجوانان و جوانانی که موضوع بحث ارضای غریزه جنسی قبل از ازدواج هستند موضوع مستحدثی (جدید) است. در مورد دختران یقیناً در گذشته هرگز چنین موضوعی وجود نداشته است و در مورد پسران به این گستردگی و طول مدت مجرد قبل از ازدواج موضوع جدیدی است. بنابراین می‌توان با قاطعیت گفت این موضوع برای فقها حداقل تا چند دهه اخیر مطرح نبوده تا درباره آن چاره‌جویی کنند.

روابط جنسی یکی از مباحث فقهی و علمی

پرسش اول. آیا اصلاً لازم است نظر فقه در این گونه موارد (موارد نامربوط به فروع فروع) پرسیده

شود؟

قبل از پرداختن به بحث از حکم مسئله، آیا تعیین تکلیف ارضای غریزه جنسی نوجوانان و جوانان قبل از ازدواج یا دقیق‌تر بگوییم خارج از ازدواج کار فقه و فقهاست؟ پاسخ تفکر سنتی یا محافظه کار مثبت است و تعیین تکلیف در این موضوع را صرفاً وظیفه فقه می‌داند. اما اسلام نواندیش که در جهان اسلام با عنوان اسلام اصلاح‌گرا یا لیبرال (Reformist or Liberal Islam) از آن یاد می‌شود، به پرسش یادشده این‌گونه پاسخ می‌دهد: تعیین تکلیف ارضای غریزه جنسی نوجوانان و جوانان خارج از ازدواج امری بینارشته‌ای است که از منظر اسلامی و شیعی فقه هم یکی از این رشته‌هاست، در کنار پزشکی، روانشناسی، جامعه‌شناسی، و حقوق. بنابراین اولاً فقه در این امر دخیل است، ثانیاً انحصاری به فقه ندارد.

در بحث [انتظار از دین](#) نوشته‌ام که در هشت حوزه از دین می‌توان انتظار داشت. چهار حوزه نظری و اعتقادی است: معنی بخشی به زندگی، خداجویی، آخرت خواهی، و باور به غیب. چهار حوزه عملی و فقهی-اخلاقی است: ضمانت اخلاق، تعلیم مناسک، شبه مناسک و سرخط برخی معاملات. مناسک یعنی عبادات، سرخط برخی معاملات از قبیل حرمت ربا و استبداد به رأی. شبه مناسک برزخی بین عبادات و معاملات است. مثل معاملات در صحت آنها قصد قربت شرط نیست، به اصطلاح فقهی تعبدی نیستند. اما مثلاً عبادات «توقیفی» هستند یعنی تعیین تکلیف آنها متوقف بر حکم شرعی است.

شبه مناسک سه شعبه دارد: خوردنی‌ها، آشامیدنی‌ها و روابط جنسی. مثال اولی حرمت خوردن گوشت خوک، مثال دومی حرمت نوشیدن مشروبات الکلی مطلقاً حتی کمتر از حد مستی. این امور همانند عبادات فراعقلی هستند، یعنی عقل در این حوزه‌ها داور نیست، همچنان که مباحث عرفانی هم فراعقلی یا به اصطلاح خردگریز

هستند. عقلانی کردن عرفان نابود کردن آن است. عقلانی کردن اصل مناسک و شبه مناسک از شریعت نیز به تخریب آنها می انجامد. واضح است که بعد از پذیرش اصل فراعقلی مناسک و شبه مناسک عقل مجاز به بحث در فروع این امور است از قبیل تعمیم زکات به تمام دارایی، یا روزه در روزهای بلند و مانند آن.

مهمترین حوزه شبه مناسک امور جنسی است. بحث از شرایط عقد ازدواج و طلاق در بخش معاملات طبقه بندی می شود، یا حداقل می توان گفت توقیفی نیستند و عقل عرفی در آنها دخالت دارد. اما اصل امور جنسی حریمی دارد که یک مسلمان موظف به رعایت آن است. بحث از همجنسگرایی و روابط جنسی با جنس مخالف خارج از ازدواج از جمله مباحث مهم این بحث است. پرداختن به ادله آن به بحث تفصیلی موکول است. در این مجال من با چنین مبنایی بحث می کنم.

سوابق بحث در فقه اسلامی و شیعی

پرسش دوم. آیا چنین موضوعی در فقه شیعی یا حتّاً فقه اسلامی (به طور کلی) سوابقی دارد؟

اجمالاً در مورد مردان بله، در مورد زنان خیر. در دوران پیشامدرن - نه فقط در تفکر اسلامی - حقوق و احکام توسط مردان و از منظر مردانه تدوین شده است. از این منظر مردان می توانند گزینه جنسی خود را از طریق چندین همسر همزمان، همسران موقت، و کنیزان (بدون سقف) ارضا کنند، که دیگر نیازی به چیز دیگر باقی نماند.

پرسش سوم. در فقه شیعی آیا راه چاره‌ای برای این مسأله وجود دارد یا خیر؟

پاسخ مثبت است. «ازدواج موقت» می تواند چنین راه چاره ای باشد، البته با اصلاحاتی. از ازدواج موقت یا متعه (که به غلط به صیغه مشهور شده، چرا ازدواج دائم و موقت هر دو با قرائت صیغه عقد مشروع می شوند نه فقط ازدواج موقت) مردان هوسباز سوء استفاده کرده و می کنند.

من چند محدودیت در ازدواج موقت قائلم: اول، مرد متأهل مجاز به ازدواج موقت نیست مگر با اجازه کتبی و رسمی همسر دائم و مجوز دادگاه که مربوط به شرایط اضطراری می شود. یعنی ازدواج موقت مرد متأهل بدون رعایت شرط مذکور ممنوع و باطل است. دوم، در ازدواج موقت همانند ازدواج دائم مهریه را لازم و رکن عقد نمی دانم، بلکه آنرا مستحب و هدیه ای از جانب مرد به زن می دانم. البته زن می تواند عقد ازدواج را منوط به آن کند. سوم، ازدواج دائم و موقت نباید پنهانی صورت گیرد و اطلاع خانواده دختر و پسر لازم است. یعنی بر خلاف نظر مشهور اذن پدر برای ازدواج دختر را لازم نمی دانم، اما اطلاع والدین دختر و نیز والدین پسر از ازدواج دائم یا موقت فرزندان را لازم می دانم. خلوت کردن دختر و پسر یعنی روابط به شکل پنهانی حرام است به نص قرآن (نساء ۲۵ و مائده ۵).

با توجه به نکات فوق دختر و پسری که هنوز خود را مهیای ازدواج دائم و پذیرش مسئولیت زندگی مشترک دائم نمی بینند اما همدیگر را دوست دارند یا می خواهند بیشتر با هم آشنا شوند با هم پیمان زندگی مشترک موقت می بندند. سطح این زندگی مشترک کاملاً در دست دختر و پسر است و می تواند با رضایت طرفین ارتقا یابد. این همان چیزی است که در جامعه متدینین به عقد محرمیت مشهور است. به زبان دیگر ازدواج موقت دوستی شرعی دختر و پسر است.

گزینه دوستی هدایت شده بین نوجوانان و جوانان

پرسش چهارم. نظر شما در باب گزینه "دوستی هدایت شده بین نوجوانان" چیست؟

ضمن تقدیر از خیرخواهی شما به شکل مشروط موافقم. مسئله را به دو بخش می توان تقسیم کرد: معاشرت عادی منهای خلوت کردن، و خلوت کردن. درمورد نخست معاشرت با اطلاع خانواده شرعا مجاز است. یعنی داشتن دوست دختر برای پسر و دوست پسر برای دختر به شرط اولاً اطلاع خانواده، و ثانیاً به شرط اینکه این دوستی به خلوت و روابط پنهانی نیانجامد و در حد رفت و آمد و گفتگو و معاشرت عادی باشد مجاز است. اگر این سطح هم از معاشرت در قالب ازدواج موقت صورت بگیرد ضریب اطمینان رابطه بالا می رود. به عبارتی عقد موقت در این سطح مستحب است نه واجب. اگر مراد شما در این سطح است دوستی هدایت شده بین نوجوانان مجاز و مشروع است.

اما اگر دختر و پسر بخواهند خلوت کنند و به زبان صریح تر روابط جنسی (که از بوسیدن و لمس کردن آغاز می شود تا همخوابگی) شرعا منوط به عقد ازدواج است. عقد ازدواج می تواند دائم یا موقت باشد. عقد ازدواج موقت سه چیز بیشتر لازم ندارد: رضایت دختر و پسر، اطلاع والدین، و انشای عقد که خود دختر و پسر هم می توانند انجام دهند. مکتوب کردن عقدنامه برای عوارض حقوقی و فقهی بعدی الزامی است. اگر امکان ثبت این عقد در محضر باشد از هر حیث بی نقص است. انشای عقد به این است که دختر (حتی به فارسی) بگوید: خود را به همسری تو درآوردم برای این مدت معلوم؛ و پسر بگوید: قبول کردم. به همین سادگی! اگر این مراسم شیرین با حضور والدین باشد و بزرگتر خانواده ها عقد را به وکالت از عروس و داماد انشا کنند چه بهتر. در هر صورت رکن عقد رضایت دختر و پسر و اراده آنها برای ازدواج است. بقیه امور ثانوی است.

ازدواج موقت کلیه مزایای دوستی سالم دختر و پسر را دارد بدون اینکه مضار آنرا داشته باشد. ازدواج موقت با اراده دختر و پسر شروع می شود و با رضایت هر دو خاتمه می یابد. بعد از انقضای مدت توافق شده زن عده نگاه

می دارد. اگر زودتر از مدت پیش بینی شده قصد جدایی پیدا کردند سند جدایی را مکتوب کرده روابطشان را قطع می کنند و زن از زمان جدایی عده نگاه می دارد.

مهمترین مزیت ازدواج موقت حفظ حقوق بانوان است. عقد موقت و عقدنامه مکتوب در زمان اختلاف که امکان وقوعش فراوان است و نیز در صورت تولد فرزند بسیار مفید و کارگشاست. فرزند ازدواج موقت هیچ تفاوتی با فرزند ازدواج دائم ندارد. البته مرد و زن در ازدواج دائم از حقوق بیشتری در مقایسه با ازدواج موقت برخوردارند. به عنوان مثال در ازدواج دائم از هم ارث می برند اما در ازدواج موقت نه.

ازدواج موقت (در حد خلوت کردن و داشتن روابط جنسی با ضوابط فوق) منوط به رسیدن به سن قانونی است که الزاما بیش از سن بلوغ جنسی است. این سن قانونی کمتر از سن قانونی ازدواج دائم (حداقل هجده سال تا بیست و یک سال به تصویب مجلس) است (مثلا سیزده یا پانزده سال برای دختران و پانزده تا هجده سال برای پسران). تعیین هر دو سن قانونی به عهده مجلس است و امر دینی محض نیست.

اگر فقها راه حل فوق (ممنوع کردن عقد موقت برای مردان متأهل، تسهیل ازدواج با غیرالزامی کردن مهریه، و تشویق ازدواج موقت از طریق اختصاص تسهیلات به آن) را بپذیرند أولا خدمت بزرگی به جوانان و نوجوانان کرده اند، ثانيا توانایی فقه شیعه را در دوران مدرن نشان داده اند، ثالثا به بسیاری از روابط پنهانی و ناسالم پایان داده اند. اگر به موقع نپذیرند متأسفانه واقعیت خارجی خود را به آنها تحمیل خواهد کرد.

اگر پدران و مادران به این راه حل عنایت کنند و خودشان برای فرزندان نوجوان و جوانانشان تسهیلات منضبط مذکور را در نظر بگیرند به سلامت روح و روان فرزندان کمک کرده اند. اگر خود نوجوانان و جوانان هم در عمل به موازین شرعی پیشتاز باشند هم از مزایای آن بهره مند می شوند هم سلامت روح و روان خود و شریک زندگی موقت یا دائمشان را تضمین کرده اند.

اگر این روابط در چارچوب حداقلی ازدواج موقت درنیاید به دلیل قوت فراوان غریزه جنسی گزینه دوستی هدایت شده بین نوجوانان و جوانان در عمل به الگوی دوست پسرایی و دوست دخترایی آزاد رایج در جوامع مدرن تبدیل می شود که پدر و مادرها نقششان عملاً هیچ است. همچنان که با موعظه اخلاقی صرف نمی توان روابط جنسی را تنظیم کرد با توصیه فاقد ضمانت حقوقی دوستی هدایت شده بین نوجوانان و جوانان هم نمی توان این مشکل را حل کرد. مسئله انضباط حقوقی رقیقی نیاز دارد و آن لزوم ازدواج موقت در مرحله خلوت کردن است.

از انتقادات و پیشنهادات شما استفاده می کنم. بیشک مسئله نیاز به چکش کاری بیشتر دارد و باب گفتگو مفتوح است.

مزید توفیقات شما را از خدای بزرگ خواستارم.

محسن کدیور

۲۱ دی ۱۳۹۸

kadivar.com

<https://kadivar.com/17717/>

kadivar.mohsen59@gmail.com

تمام حقوق محفوظ است.

نقل مطلب به هر صورت تنها با ذکر منبع مجاز است.